

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**ДО
Г-Н КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ
МИНИСТЪР НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
БУЛ. „КНЯЗ ДОНДУКОВ“ № 2 А
ГР. СОФИЯ**

Относно: Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 11 от 01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците

и

Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 30 ноември 2015 г. за общообразователната подготовка

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ВЪЛЧЕВ,

Обръщам се към Вас във връзка с публикувани за обществено обсъждане Проекти на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 11 от 01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците и на Наредба № 5 от 30 ноември 2015 г. за общообразователната подготовка и получени в тази връзка в институцията на омбудсмана жалби от граждани.

В мотивите към Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 11 от 01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците (Наредбата) се посочва, че промените се предприемат въз основа на направени изводи от проведените изпити от Националните външни оценявания (НВО) в съответствие със Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) и необходимостта да се измерват по-комплексно придобитите ключови компетентности.

Една от целите, които се поставят с основните изменения на Наредбата е „обогатяване на изпитните тестове за провеждане на НВО в IV клас, в VII клас и в X клас с формат, който допуска интегриране на компетентности по няколко учебни предмета в един тест и конкретизиране на основния учебен предмет, към който се съотнася полученият за всяка задача резултат“.

В жалбите си до омбудсмана родителите изразяват разочарованието и несъгласието си с готвените промени, които се предвижда да влязат в сила от учебната 2022/2023 г. Според тях т.нар. „интегрирани тестове“ ще затруднят учениците и ще създадат финансови проблеми за семействата им, които ще са принудени да заплащат за допълнителни частни уроци за подготовка. Изразяват опасения, че така всъщност ще се задълбочи социалната разлика между учениците. Посочват също, че към момента няма никаква яснота нито за работещите в системата на образованието, нито за родителите относно тестовете и в каква насока трябва да се подготвят учениците.

Наясно съм, че се предвижда изпитите по математика и по български език и литература (БЕЛ) да бъдат интегрирани, като в тестовата част въпросите по БЕЛ ще бъдат комбинирани с въпроси от областта на обществените науки, а изпитът по математика ще обхваща и въпроси от областта на природните науки. Обясним е

стремежът да се търсят начини за повишаване интереса на учениците и към останалите учебни предмети, както и за придобиване на повече практически умения, по-малко наизустяване и в крайна сметка за мотивиране на учениците за учене. Според някои учители, учениците често negliжират учебните предмети, които не са включени в НВО.

Във връзка с описаното трябва да отбележа, че оповестеното намерение за промяна в съдържанието на изпитните тестове е спорно и не се приема еднозначно от гражданите. Освен това, според родителите, така ще се насърчи още повече потребността от частни уроци за подготовка, от разширяване на обема и на обхвата им, което ще доведе до увеличаване на „скритите“ разходи за образование на семействата.

Смятам, че подобно решение трябва да бъде взето след реформиране на системата и промяната да започне от учебните програми и учебното съдържание, които да бъдат насочени към подготовка на учениците за този изпит в рамките на учебния процес в училище. Едва тогава да се търси промяна на съдържанието и формата на изпита, която промяна по принцип е добър и балансиран подход. Подобряването на функционалната грамотност, възпитаването в критично мислене, превеса на практическото обучение, създаването на повече възможности за креативни и индивидуални подходи, за творчески решения на учениците биха могли да се случат чрез промяна в начина на преподаване на основата на реформирани учебни програми.

Като значим проблем бих посочила и липсата на публични данни и анализи за представянето по области на НВО, както и изследвания, които да посочват слабостите, които е необходимо да се преодоляват, за да се повишат функционалната грамотност и уменията на учениците. Наложително е да се предвиди необходимото време в съответните учебни часове за подготовка за изпита, за да се преодолее необходимостта от частни уроци, без които за съжаление се оказва невъзможно учениците да вземат изпита и в настоящия формат.

Всъщност, подготвените промени са съществени и намирам, че освен промяната в учебното съдържание и учебните програми, подобни тестове трябва да бъдат апробирани във времето, след което да намират своето място като изпитни тестове от НВО след VII клас. Важно е учителите и родителите да бъдат информирани какъв ще бъде подходът към фактологията, какъв тип задачи ще се предоставят на учениците и какъв точно ще бъде форматът на изпита.

Смяната на фокуса в обучението от преподаване на знания към овладяване на ключови компетентности и развитието на способности да се решават проблеми е необходимо да бъде реализирана първо чрез съответните промени и реформиране на учебните програми. Въвеждането на променения изпитен формат, измерващ формирането на умения у учениците да прилагат знанията си на практика, би следвало да е естествено продължение на тази реформа.

В този смисъл, бих искала да отбележа, че към момента средното образование не е адаптирано за подготовка на децата за този изпит, което ще доведе до допълнително напрежение и стрес за учениците и особено за седмоласниците, които и без това са достатъчно натоварени, както и до значителни финансови разходи на родителите и стимулиране на развитието на системата за извънучилищното паралелно образование в страната.

Друг проблем, за който родителите сезират националния омбудсман, е свързан с Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 30 ноември 2015 г. за общообразователната подготовка.

Гражданите изразяват недоволството си от промените изисквания относно Държавния зрелостен изпит (ДЗИ) по български език и литература в XII клас, свързани с минималния праг в оценяването на ДЗИ. Посочват, че завишаването на изискванията за получаване на оценка „Среден“ от 23 точки към настоящия момент на 30 точки от 100 максимални се отнася за учениците, които през предстоящата учебна година ще бъдат в X клас.

Гражданите посочват, че е редно и настояват тези промени да стартират за учениците, които предстои да започнат обучението си в първи гимназиален етап и ще бъдат в VIII клас през новата учебна 2020/2021 г. Подкрепям това искане и настоявам да бъде взето предвид.

Като национален омбудсман смятам, че промяната на изпитните тестове за провеждане на НВО в IV клас, в VII клас и в X клас без реформиране на учебните програми и учебното съдържание, което да е публично оповестено и за което няма постигнато широко съгласие, не би могла да постигне очакваните резултати, а ще провокира недоволството и разочарованието на ученици и родители.

Във връзка с описаното и на основание Закона за омбудсмана се обръщам към Вас с препоръка да бъдат взети предвид посочените аргументи при обсъжданията на Наредбите, така че да не бъдат поставяни допълнителни трудности „в движение“ пред учениците и техните родители и да не се допуска задълбочаване на социалните различия между учениците. Необходимо е да се предприемат нужните стъпки, така че средното образование да бъде адаптирано за подготовка на децата за този изпит.

С уважение,

**ДОЦ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**